

**XOLYOR SAFAROVNING “ONA VIDOSI” ASARIDA ONA OBRAZI VA INSONIY
KECHINMALAR TALQINI**

Anvarjonova Shohidaxon Mansur qizi

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22945104>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Xoliyor Safarovning “Ona vidosi” asarida ona obrazining badiiy talqini, uning farzand taqdiri bilan bog‘liq kechinmalari hamda asarda aks etgan mehr, sog‘inch, ayriliq, sabr va fidoyilik tuyg‘ulari tahlil qilinadi. Yozuvchining inson ruhiyatini tasvirlash mahorati, qahramonlarning ichki kechinmalari va ona-farzand munosabatlarining badiiy ifodasi yoritiladi. Shuningdek, asarning tarbiyaviy-estetik ahamiyati va o‘quvchida ona mehriga nisbatan hurmat tuyg‘usini shakllantiruvchi jihatlari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar. Xoliyor Safarov, “Ona vidosi”, ona obrazi, farzand, ona mehri, ayriliq, sog‘inch, sabr, fidoyilik, insoniy kechinmalar, ruhiy holat, badiiy tasvir, qahramon, milliy qadriyat, tarbiyaviy ahamiyat.

Xoliyor Safarov 1983 yil 21 fevralda Qashqadaryo viloyatining Chiroqchi tumaniga qarashli Ayritom qishlog‘ida tug‘ilgan. 2005 yilda SamDU o‘zbek filologiyasi fakultetini, 2023-yilda Alisher Navoiy nomidagi O‘zbek tili va adabiyoti universitetida magistratura yo‘nalishini tamomlagan. 2003-2008 yillarda «Erudit» gazetasida muharrir, 2008-2019 yillarda «Bekajon» gazetasida turli lavozimlarda faoliyat yuritgan. 2019-yildan «O‘zbekiston tarixi» telekanali xodimi. . Asarlari “Sharq yulduzi”, “Yoshlik” jurnallari va “O‘zbekiston adabiyoti va san’ati”, “Kitob dunyosi”, “Hurriyat” gazetalari va boshqa nashrlarda muntazam e‘lon qilib boriladi. Hikoyalari qoraqalpoq, qirg‘iz, turk, ozar, rus tillariga tarjima qilinib, Turkiya, Ozarbayjon, Rossiyaning turli nashrlarida e‘lon qilingan.

«Oy botmagan kechalar» (2010, hikoyalar), “Qanotsiz qushlar” (2015, qissa va hikoyalar), «Nomus va hayot» (2019, qissa va hikoyalar), “Onamning yolg‘onlari” (2024, hikoyalar) kitoblari nashr qilingan.

O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasi a‘zosi, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD).

O‘zbek adabiyotida ayol, ona mavzusi har doim eng dolzarb mavzulardan biri bo‘lib kelgan. Bu mavzu yillar o‘tgan sari yana ham sayqallashib, go‘zallashib boradi. Undagi voqealar, qahramonlar o‘zgarishi mumkin lekin undagi asl ma‘no, mazmun hech qachon o‘zgarmaydi. Buning asl sababi esa sharq ayollari hos bo‘lgan ibo, hayo, sabr-bardosh, matonat va albatta mehrdir.

Ushbu maqoladi biz manashu tuyg‘ularni barchasini oshig‘I bilan o‘zida jamlagan o‘zbek ayolini ko‘rishimiz mumkin. Xoliyor Safarovning “Ona vidosi” asarida tasvirlangan ayolning taqdiri chindanda barcha yuraklarni larzaga soladigan darajada ayanchlidir.

Voqea Nazir akaning hovlisidan boshlanadi. Nazir aka kalxozda suvchi bo‘lib ishlaydigan inson. Ishdan qaytishida qo‘lida chaqaloq mushtidek keladigan qog‘ozni qo‘lida g‘ijimlagancha olib keladi. Hamda ayoli Muazzamga bu xatdan habardor qiladi, bu barcha bilgan urishga chaqiriq. Aynan manashu vaqtdan boshlab asardagi barcha diqqat ayolga qaratiladi va voqealar keskinlashadi. Ayolga erini frontga jo‘natishi yetmagandek o‘g‘li

Po'latga ham chaqiriq keladi. Ayolning dardiga dard qo'shiladi, yaqindagina unashtirilgan hali to'yi bo'lib ulgurmagan og'lini frontga jo'natish ayolning yurak bag'rini ezib yuboradi. Ayol qanchalik o'zini tutishga harakat qilmasin farzandini ko'zi qiymas, o'g'lini qo'lini qayirib olib ketishganda ichidan nimadir uzilib ketgandek his qilishini muallif juda kata mahorat bilan bayon qilgan. Oradan vaqtlar o'tadi ayol ko'zi darvozada.... Ayolning ikkinchi o'g'li kamol faxriddinov ham frontga olib ketiladi, endi ayolning yolg'iz kenja farzandi Jamshid qoldi. Endi ayolga hech niimaning qizig'I yo'q, faqatgina farzandlari va turmush o'rtog'idan habar kutardi. Buning misoli sifatida Muazzam xola ko'chaga chiqib qo'shni uydan bola yugurib chiqqanini va uning ortidan ukase dovchamni ber deb yugurib chiqqanida bahor kelganini payadim atrof yam yashil degan gaplaridan bilish mumkin. Oradan vaqt o'tdi navbat kichik farzandga yetdi. Jamshidni chaqirishga kelganda ona dodlab yubordi barcha bolamni, boquvchimni, himoyachimni oldinglar boshqa farzandim yo'q deb Jamshidni berkitadi. Ertasi kuni askarlar Jamshidni olib ketishga kelib topa olishmaydi.

Ayol kundan kun so'lib borar endi u uyda o'tirmas edi. U goh ko'chada, goh ostonada, ba'zida g'o'za poya oldida o'tirib tinmay yig'lar edi. Ayol shu darajada ozib ketganidan go'yoki kiyim ichida bir hovuch skilet turgandek tuyulardi uning dardiga davo yo'q na xat bor, na biror habar.

Habar keldi sovet g'alaba qozondi. Barchaning oila a'zolari birin ketin qaytib kela boshladi, va nihoyat, Muazzam holaning ham Kamoli urishdan qaytdi. Shu vaqtda onaning sog'inchi juda tasirli tasvirlanadi. Ona o'g'lining yuz ko'zlaridan o'padi. Mahkam quchoqlaydi, bir so'z demay yig'laydi akangni va otangni ko'rdingmi? - deb so'raydi. Shu vaqt ona g'o'za poya tomon yuguradi. Jamshid o'g'lim chiqaver endi gapirishing mumkin, akang keldi, urish tugadi, hech qanday javob kelmadi. Ayol poyalarni birin ketin tushurar ularning ostidan chuqur ko'rindi, bu o'sha hojatxona uchun kovlangan chuqur. Uning ichida o'g'li jonsiz yotardi. Handaq devorlariga Jamshid- dezertir deb yozilan lekin uning ustidan o'chirib, uning ostidan kata harflar bilan "onam uchun urishga bormasdan shu yerda o'zim bilan o'zim jang qildim".

Asarning ona nidosi deb nomlanishiga ham asl sabab aynan manashu yerda. Muallif asarni shu qadar mahorat bilan yaratganki asarni birinchi so'zidan to ohirgi ma'no ochilgunga qadar voqealar rivoji, keskinlashuvi hech qachon tugamaydi. Kitobxonni o'ziga jalb qiladi.

Asar so'ngidagi bu nido ayolni bir umr tinch qo'ymaydigan azob edi. Ayol farzandini frontda halok bo'lishiga yillar o'tib ko'nikishi mumkin edi, balki halok ham bo'lmasdi, lekin farzandi uning qo'lida, o'zining iltimosi sababli halok bo'lishiga chidolmadi. Ayol shu yil mobaynida qora xat olmadi, umidini uzmadi, sabr bilan kutti, lekin qora xatni o'z qo'li bilan qalbining tubigacha o'yib yozdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xolyor Safarov "Ona vidosi" mutolaa 2025
2. Xolyor Safarov "Onamning yolg'onlari" ziyouz.uz 2025-yil
3. Xolyor Safarov «Oy botmagan kechalar» 2010- yil
4. Pardayev Q. Muqimiy lirik asarlarining matniy-qiyosiy tahlili //Oltin bitiglar–Golden Scripts. – 2019. – T. 1. – №. 1.

5. Pardaev K. Interpretation of historical events in the work of Mukimi //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2021. – T. 11. – №. 4. – C. 278-283.
6. Pardaev K. MUKIMI'S SOURCE OF LYRICS AND COMPARATIVE ANALYSIS //ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies. – 2019. – T. 8. – №. 10. – C. 78-85.